

Evje og Hornnes kommune

Kasernevegen 19
4735 EVJE

Saksbehandler, innvalgstelefon

Ildikó Nordensvan, 37 01 75 51

Midlertidig utslippstillatelse for Fennefoss avløpsanlegg i Evje og Hornnes kommune

Statsforvalteren i Agder gir Evje og Hornnes kommune tidsbegrenset tillatelse til utslipp av avløpsvann med redusert rensegrad fra Fennefoss avløpsanlegg. Utslippstillatelsen er midlertidig og gjelder for perioden mellom 1. april 2024 og 19. mai 2024 i forbindelse med ombygging og rehabilitering av renseanlegget på Fennefoss.

De øvrige kravene i utslippstillatelsen, datert den 25. februar 2013, er fortsatt gjeldende.

Statsforvalteren fatter vedtak om gebyrsats 7 for saksbehandlingen. Evje og Hornnes kommune skal betale kr 19 500,- for Statsforvalterens arbeid med tillatelsen, jf. forurensningsforskriften § 39-3.

Vedtak om tillatelse og vedtak om gebyrsats kan påklages av berørte parter eller andre med rettslig klageinteresse innen tre uker.

Statsforvalteren i Agder viser til søknad om midlertidig utslippstillatelse, der Evje og Hornnes kommune søker om utslipp av avløpsvann med lavere rensegrad til Otra, datert 29. desember 2023. Kommunen anslår at anleggsperioden med redusert rensegrad vil vare i om lag seks uker.

1. Vedtak

1.1 Vedtak om tidsbegrenset tillatelse

Statsforvalteren i Agder gir med dette tillatelse til å fravike rensekravene i vilkår 4.2.1 i utslippstillatelse for Fennefoss avløpsanlegg, Evje og Hornnes kommune, datert 25. februar 2013 som omsøkt. Tillatelsen til å fravike utslippsvilkårene er tidsbegrenset og gjelder for perioden f.o.m. uke 14/2024 t.o.m. uke 20/2024.

De øvrige vilkårene i utslippstillatelse datert 25. februar 2013 gjelder uendret. Vi forutsetter at ombyggingen gjennomføres innenfor de tidsrammer og tekniske beskrivelser som er gitt i vedlegg til søknaden, jf. notat fra Aprova med tilhørende vedlegg, datert 28. desember 2023 med

oppdragsnummer 20209. Statsforvalterens vedtak er hjemlet i § 14-6 siste ledd i forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften).

Vilkår til midlertidig tillatelse:

1. Ombyggingen skal gjennomføres i perioden 1. april til 19. mai 2024.
2. Før oppstart av arbeidene skal Evje og Hornnes kommune utarbeide en risikoanalyse og etablere en varslingsplan og en beredskapsplan. Beredskapsplanen skal være tilpasset den miljørisikoen som tiltakene til enhver tid representerer.
3. Evje og Hornnes kommune skal etablere måle- og overvåkingsprogram for relevante utslippsparametere (suspendert stoff, totalnitrogen, totalfosfor, total organisk karbon og oksygeninnhold). Overvåking av *E. coli* og termotolerante koliforme bakterier (TKB) skal også inngå i måleprogrammet. Alle målinger skal loggføres. Det skal minimum etableres én referansestasjon i området som ikke er påvirket av utslippene og arbeidene.
4. Det skal være tett dialog (ev. avtale) med Otteraaens Brugseierforening og/eller Å energi for å sikre tilstrekkelig høy vannføring under byggeperioden.
5. Evje og Hornnes kommune skal varsle vannverk og virksomheter nedstrøms utslippspunktet som kan bli berørt av utslippene.
6. Tiltaket skal annonseres og badeplasser skiltes.
7. Før kommunen starter byggetiltaket, skal det gjennomføres en undersøkelse for å bestemme om det finnes gyteplasser på strekningen de ca. 2-300 meter nedstrøms utslippspunktet.
8. Kommunen skal sende sluttrapport om arbeidene som er utført til Statsforvalteren senest tre måneder etter at tiltakene er avsluttet. Rapporten skal dokumentere at vilkårene som er gitt i tillatelsen er overholdt, og bl.a. inneholde følgende:
 - beskrivelse av gjennomførte tiltak,
 - kopi av loggføringer og resultat etter overvåking,
 - redegjørelse for ev. avvik.

1.2 Vedtak om gebyr

Vi viser til varsel om gebyr i vårt brev datert 7. februar 2024.

Evje og Hornnes kommune skal betale et gebyr for Statsforvalterens saksbehandling, jf. forurensningsforskriftens kapittel 39-3. Grunnlaget for valg av gebyrsats er ressursbruk hos Statsforvalteren ved behandling av søknaden. I dette tilfellet omfattet utarbeidelse av midlertidig tillatelse. Vår ressursbruk inkluderte bl.a. gjennomgang av søknaden, begrenset høring av saken, møte med kommunen og konsulenten. Innsats fra andre fagpersoner hos Statsforvalteren inngår også.

Miljødirektoratet ettersender faktura med innbetalingsblankett.

2. Bakgrunn for søknaden

Kommunen skal oppgradere Fennefoss renseanlegg for å oppnå rensegrad som tilfredsstillende krav til sekundærrensing, og de vil samtidig gjøre andre utbedringer på anlegget.

Under ombyggingen til et biologisk rensetrinn vil avløpet kun passere innløpsrister og sandfang før det går i overløp.

Kommunen søker derfor om tillatelse til utslipp av avløpsvann med redusert behandling under oppgraderingen av renseanlegget. Ombyggingstiltaket har en anslått varighet på seks uker og gjennomføres i løpet av uke 14 – 20 i 2024.

Tiltaket vil på sikt gi bedre rensing av avløpsvannet enn dagens situasjon. Aprova har på vegne av Evje og Hornnes kommune utarbeidet et notat som bl.a. viser omfanget av tiltakene, og i hvilke perioder det vil være nødvendig å stenge hele, eller deler av, dagens renseprosess. I tillegg ble det gjort vurderinger av eventuelle påvirkninger av midlertidig utslipp, jf. Midlertidig utslipp av spillvann fra Fennefoss renseanlegg til Otra – påvirkning på elveøkologi, LFI-notat, NORCE¹.

3. Lovgrunnlag og myndighet

Forurensningsforskriften

Forurensningsforskriften kapittel 14 gjelder for utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelser med samlet utslipp større enn eller lik 2000 pe til ferskvann og til elvemunning eller større enn 10 000 pe til sjø. Kapittel 14 gjelder ikke for utslipp av sanitært avløpsvann fra avløpsrenseanlegg med utslipp mindre enn 50 pe.

Statsforvalteren er forurensningsmyndighet etter kapittel 14, jf. forurensningsforskriften § 14-3 og rundskriv T-3/12. I henhold til forurensningsforskriften § 14-4 kan ingen sette i verk nye utslipp eller øke utslipp vesentlig uten at utslippstillatelse er gitt.

Forurensningsforskriften § 14-6 har krav om at avløpsvann med utslipp til følsomt område skal gjennomgå sekundærrensing. Statsforvalteren kan etter forurensningsforskriften § 14-6 fjerde ledd fastsette lempeligere rensekrav for en kort periode i forkant av større ombygginger på avløpsanlegget. Dette gjelder først og fremst situasjoner der midlertidige renseløsninger for å etterkomme utslippskravene medfører urimelige kostnader, og der de forurensningsmessige og brukermessige konsekvensene er ubetydelige.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens forvaltningsmål i §§ 4 og 5 ligger til grunn for Statsforvalterens myndighetsutøvelse. Videre skal prinsippene i §§ 8 til 12 om blant annet kunnskapsgrunnlag, føre-

¹ Midlertidig utslipp av spillvann fra Fennefoss renseanlegg til Otra – påvirkning på elveøkologi, LFI-notat, NORCE Norwegian Research Centre AS, 22.12.2023

var-tilnærming og samlet belastning legges til grunn som retningslinjer når vi treffer beslutninger som berører naturmangfold. De aktuelle rettsprinsippene omfatter:

kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning, kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og til sist prinsippet om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Vannforskriften

Forskrift 15.12.2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften) inneholder forpliktende miljømål om at myndighetene skal sørge for at alle vannforekomster skal oppnå god kjemisk og økologisk tilstand innen 2027, med mindre det er gitt unntak med hjemmel i forskriften § 9 eller § 10.

Målet i den regionale vannforvaltningsplanen er at vannforekomsten skal ha god økologisk og god kjemisk tilstand innen 2027.

Ved økte utslipp til en vannforekomst med dårlig kjemisk og/eller økologisk tilstand må forurensningsmyndigheten vurdere om økningen er til hinder for å oppnå miljømålene. I henhold til vannforskriftens § 4 skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand. Det betyr at forurensningsmyndigheten ikke kan gi tillatelse til utslipp som kan føre til at tilstanden i en vannforekomst "forringes" eller som fører til at det er fare for at miljømålet ikke nås.

Nasjonalt prioriterte stoffer

Forurensningsmyndighetene har et mål om å kontinuerlig redusere utslipp av nasjonalt prioriterte stoffer slik at utslipp av slike stoffer blir stanset.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs bærekraftsmål ble vedtatt høsten 2015 og består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. De handler om å oppnå bærekraftig utvikling langs tre dimensjoner: økonomisk, sosialt og miljømessig.

Norge er forpliktet til å jobbe for at verden når målene innen 2030. Regjeringens plan for å nå bærekraftsmålene i Norge er lagt frem i Meld. St. 40 (2020-2021) «Mål med mening».

FNs bærekraftsmål nummer 6 handler om bærekraftig vannforvaltning, og enkelte delmål har vekt på tema som berører avløpssektoren, jf. delmål 6.1–6.4.

4. Statsforvalterens vurdering

4.1 Generelt

Når forurensningsmyndigheten avgjør om tillatelse skal gis etter forurensningsloven § 11 og fastsetter vilkårene etter § 16 i samme lov, skal det legges vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Disse rettsprinsippene omfatter vurdering i forhold til kunnskapsgrunnlaget, «føre-var-prinsippet», samlet belastning, miljøforsvarlige teknikker og at kostnader bæres av tiltakshaver.

Det er virkningene av den omsøkte virksomheten på det aktuelle stedet som er vurdert.

4.2 Vurdering av konsekvenser av lempet utslippskrav

Fennefoss renseanlegg har periodevis ikke overholdt renskravene for fosfor, og heller ikke grenseverdiene for utslipp av organisk stoff. Kommunen har derfor besluttet at renseanlegget skal oppgraderes til et anlegg med sekundærrensing. Statsforvalteren anser ombyggingen som et nødvendig tiltak.

Under ombyggingen vil avløpet kun passere innløpsrister før det går i overløp. Forbehandlingen vil fjerne sand, avløpssjøppel og andre større objekter, men utover det, vil urensset avløpsvann slippes til resipienten. Vi mener at kommunen bør vurdere midlertidige renseløsninger som kan filtrere ut avløpslam fra spillvannet for å redusere utslipp. Notatet fra NORCE LFI² anbefaler Renasys, men det foreligger andre midlertidige løsninger i markedet. For øvrig forutsetter vi at perioden med utslipp av mekanisk rensset avløp uten bruk av kjemisk rensetrinn holdes så kort som mulig.

NORCE LFI har i notat vurdert omfanget av utslippene og eventuelle påvirkninger fra disse. Ifølge notatet kan en strekning på ca. 3 km, mellom utslippspunktet og ned til Breidflå, bli direkte påvirket. Avløpsvann inneholder næringssalter, organisk materiale, bakterier, virus og tungmetaller som påvirker vannforekomstene. Utslippene kan føre til økt planktonvekst og redusert tilgang på lys og kan påvirke økosystemet negativt. Utslipp av redusert rensset avløpsvann vil i tillegg føre til visuell forringelse og lukt nedstrøms utslippspunktet. I følge NORCE sine beregninger, vil fortykning i resipienten medføre at det er lite sannsynlig at den økologiske tilstanden vil bli forringet. Resipienten er også robust med tanke på oksygenforhold, og vi mener derfor at økt utslipp av organisk materiale og næringssalter ikke vil redusere vannkvaliteten permanent.

Utslippspunktet fra Fennefoss renseanlegg ligger rett nedstrøms et kjent gyteområde for ørret og mulig også bleke³. Byglandsbleke kan være sårbar for påvirkning fra utslippene. Det er derfor viktig at kommunen sørger for at ombyggingen gjennomføres når det er høy vannføring. I den forbindelse

² Midlertidig utslipp av spillvann fra Fennefoss renseanlegg til Otra – påvirkning på elveøkologi, LFI-notat, NORCE Norwegian Research Centre AS, 22.12.2023

³ Forventede effekter av Fennefoss kraftverk på fiskebiologiske forhold, Sandven, et al., 2007; En vurdering av blekas vandring og gytemuligheter i forbindelse med bygging av Fennefoss kraftverk. LFI-Rapport nr. 354. Barlaup & Pulg, 2019

skal kommunen også ta kontakt med kraftverket og sikre god kommunikasjon slik at det vil bli tilstrekkelig høy og forsvarlig vannføring i hele byggeperioden.

Vi er enige med NORCE LFI at det skal etableres et overvåkings- og måleprogram for tiltaksperioden, slik at kommunen har oversikt over utslippsmengde og kan gjennomføre raske tiltak ved behov. Det er viktig at kommunen etablerer representativ prøvetaking, og at måleprogrammet legges opp slik at det er mulig å fange opp utslippstoppene.

Urenset avløpsvann inneholder en rekke patogene organismer. Det er derfor viktig at kommunen sørger for at alle potensielt berørte virksomheter og vannverk skal varsles nedstrøms renseanlegget. I den sammenheng viser vi til kommunelegens uttalelse. Kommunelegen mener at vannverkseierne bør skjerpe bruk av rens tiltak som ofte normalt bare er i beredskap. Vi forutsetter at kommunen tar kontakt med berørte virksomheter, informerer dem om byggetiltaket og formidler resultater fra overvåkingen. Kommunen skal både annonsere og skilte at bading og vannaktivitet ikke er anbefalt i byggeperioden.

4.3 Vurdering etter § 12 i vannforskriften

Ombygging og rehabilitering av renseanlegg er engangstiltak av begrenset omfang, og etter vår vurdering er det rimelig å anta at tiltaket ikke vil forringe miljøtilstanden i vannforekomsten i nevneverdig grad, eller ha innvirkning på hvorvidt den når miljømålet eller ikke, jf. vannforskriften § 4. Vannforskriften § 12 kommer derfor ikke til anvendelse i dette konkrete tilfellet.

4.4 Samlet vurdering og konklusjon

Utslipp av redusert rens avløpsvann har en begrenset varighet og omfang. Vi finner grunnlag for å kunne gi tillatelse til slik det er omsøkt på vilkår. Vilrårene er stilt for å minimere negative konsekvenser av tiltakene. Forutsatt at tiltakene gjennomføres i henhold til vilrårene, mener vi at tiltakene ikke vil føre til uakseptable miljøpåvirkninger for naturmangfoldet og forringelse av vannforekomsten.

5. Saksgang

5.1 Høring

I henhold til forurensningsforskriften § 36-5 skal forurensningsmyndigheten sørge for at det gis anledning til å avgi uttalelse før vedtak treffes. Vi har forhåndsvarslet saken og sendt søknaden til høring. Søknaden med vedlegg ble lagt ut til offentlig ettersyn mellom 16. januar og 14. februar 2024. Saken ble i tillegg annonsert i lokalavisen Setesdølen.

Vi har fått én høringsuttalelse som er oppsummert nedenfor.

Kst. kommuneoverlege har gjort oppmerksom på at vannverkseierne i området bør benytte skjerpede rens tiltak i byggeperioden. Det er også viktig at kommunen sørger for varslingsskilt på badeplasser og informerer ev. berørte virksomheter.

Kommunelegen konkluderer med følgende:

Forutsatt at vannverk og andre berørte virksomheter nedstrøms for Fennefoss renseanlegg blir varslet, og at befolkningen informeres godt om praktiske forholdsregler i anleggsperioden, har kommuneoverlegen ikke innvendinger mot at

dispensasjon gis som omsøkt. Dersom resipientundersøkelser under det pågående tiltaket skulle avdekke problemer som kan gi helsekonsekvenser, må kommuneoverlegen orienteres.

Utkast til midlertidig utslippstillatelse ble sendt til kommunen 20. februar 2024.

Kommunen bekrefter den 29. februar at de ikke har kommentarer til utkastet.

6. Fakta

6.1 Om renseanlegg

Fennefoss renseanlegg har vært i drift siden 1976. Det har vært gjort utvidelser og oppgraderinger i flere omganger. Anlegget er mekanisk/kjemisk med primærfelling. Anlegget er dimensjonert for en belastning på 4 500 personekvivalenter (pe) (hydraulisk).

6.2 Om utslippspunktet og vannforekomsten

Resipienten er Otra – Byglandsfjord til Breidflå (ID-nummer i vann-nett er 021-893-R) og utslippsdybden er seks meter, avstand fra land er ca. tretti meter og utslippsarrangement for utløpsledning for rensed avløpsvann er et åpent rør.

Otra – Byglandsfjord til Breidflå er i vann-nett registrert med moderat økologisk tilstand på grunn av forsurening. Kjemisk tilstand er udefinert. Nye tiltak er nødvendige for å oppnå god miljøtilstand. Det er «svært god» tilstand for totalnitrogen (Tot-N) og totalfosfor (Tot-P), jf. vann-nett den 8. februar 2024. Hovedpåvirkningene til vannforekomsten skyldes avrenning fra nedlagt skyte og øvingsfelt, industri og avfallsdeponi, samt avrenning fra gruveponi.

Undersøkelser i 2018 viste «svært god» tilstand for Tot-N og «svært dårlig» tilstand for Tot-P, og det ble også påvist *E. coli*, jf. Kartlegging av vannkvalitet i nedre del av Otra⁴.

Undersøkelser i 2001 viste «meget god» tilstand for både Tot-N og Tot-P, jf. rapport fra NIVA, nummer 4429-2001⁵.

Den midlere vannføringen ved Fennefoss renseanlegg er 116 m³/s. Ca. 10 km oppstrøms Fennefoss renseanlegg ligger Byglandsfjord kraftmagasin, og ut av Byglandsfjord er det krav om minstevannføring på 15 m³/s.

Fiskebiologiske undersøkelser har vist at det finnes ørret og abbor i det påvirkede området⁶. I senere undersøkelser ble det registrert ørret og potensielt også bleke rett oppstrøms utslippspunktet til Fennefoss renseanlegg⁷, og vandring hos yngel nedstrøms utslippspunktet⁸. Det finnes bestander av

⁴ Kartlegging av vannkvalitet i nedre del av Otra høsten 2018, rapportnummer A113760, COWI, 27. juni 2019

⁵ Tiltaksorientert overvåking av Otra i 2000. NIVA-rapport, løpenr. 4429-2001.

⁶ Byglandsfjordens "blege" eller dvergglaksen. En relikts laks fra Byglandsfjorden i Setesdal. Fiskeriinspektørens innberetning om ferskvannsfiskeriene for året 1926. Landbruksdepartementet. Fiskebiologiske undersøkingar på strekninga FennefossHodne i Otravassdraget. LFI-Rapport nr. 137.

⁷ Forventede effekter av Fennefoss kraftverk på fiskebiologiske forhold. Sandven et. al. 2007.

⁸ En vurdering av blekas vandring og gytemuligheter i forbindelse med bygging av Fennefoss kraftverk. LFI-Rapport nr. 354. Barlaup, B. T., & Pulg, U. 2019.

relikt laks (byglandsbleke) rett oppstrøms utslippspunktet til Fennefoss renseanlegg og vandring hos yngel nedstrøms utslippspunktet, jf. notat fra NORCE LFI 2023.

Vannområdene i kommunen er benyttet til fritid og rekreasjon, bl.a. fiske, bading, camping, kanoturer, jakt, fotturer m.m. Nedstrøms utslippet ligger både Hornnes Camping og Mineralparken med populære badeplasser. Ved Hornnes Camping ligger Tangen badestrand med en lengde på 700 meter. På Otrāsiden av Bjoråvika befinner det seg også en bade plass.

Det er i Miljødirektoratets Naturbase registrert observasjoner av fiskemåke, svartrødstjert, sandsvale og vipe langs Otra. Rundt renseanlegget er det observert heipiplerke, gråtrost, svartbak og bjørkefink.

6.3 Oversikt over vannverk

Det er registrert tre større vannverk i Mattilsynets karttjeneste nedstrøms utslippspunktet. Vennesla vannverk i Vennesla kommune har inntak via grunnvannsbrønner på Drivenesøya, som ligger midt i Otra. Vennesla vannverk har dermed ikke direkte inntak av elvevann, og er ikke like sårbar for forurensninger i elva.

Skaiå vannverk og Skisland vannverk ligger i Iveland kommune har inntak henholdsvis på 10 meters og halvannen meters dybde.

7. Klageadgang

Evje og Hornnes kommune og andre med rettslig klageinteresse kan klage på vedtaket om midlertidig tillatelse og vedtaket om saksbehandlingsgebyr (gebyrsatsen), jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage bør inneholde en begrunnelse og hvilke endringer som ønskes. I tillegg skal andre opplysninger som kan ha betydning for saken, komme fram.

Klagefristen er tre uker fra dette brevet ble mottatt. En eventuell klage skal sendes til Statsforvalteren i Agder.

En eventuell klage fører ikke automatisk til at gjennomføringen av vedtaket utsettes. Statsforvalteren eller Miljødirektoratet kan etter anmodning eller av eget tiltak beslutte at vedtaket ikke skal gjennomføres før klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Avgjørelsen av spørsmålet om gjennomføring kan ikke påklages.

Ved klage på valg av gebyrsats skal tilsendt faktura betales til fristen. Miljødirektoratet vil refundere eventuelt overskytende beløp dersom klagen imøtekommes.

Vi vil annonsere vedtaket i lokalavis og kunngjøre saken på hjemmesiden vår (<https://www.statsforvalteren.no/nb/agder/>)

Med hilsen

Veronica Skjævestad (e.f.)

Ildikó Nordensvan

seksjonsleder

seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakere:

APROVA AS
Evje og Hornnes kommune

Teknologiveien 9
Kasernevegen 19

4846
4735

ARENDAL
EVJE